

Les 1: 'Ziek-zijn' in het algemeen.

Doel:

- Leerlingen denken na over ziek-zijn in het algemeen en verschillende gradaties van ziek-zijn in het bijzonder.
- Leerlingen worden zich bewust van het feit dat sommige ziekten ernstiger/erger zijn dan andere ziekten; dit als opstapje naar les 2, waarin de ziekte kanker aan de orde komt.

Benodigdheden:

- verhaal over ziek-zijn; zie voorbeelden inleiding
- dokterskoffer met inhoud
- kleurplaten
- teken- en schildermaterialen

inleiding	Lees een verhaal voor waarin het onderwerp 'ziek-zijn' wordt besproken. Bijvoorbeeld: 'De Knorreborreboerderij' van Carry Slee: hoofdstuk 'De bollebillebijter'. 'Wat nou weer?!' van Selma Noort: hoofdstuk 'Lieve grote broer'. (deze boeken via de bibliotheek)
instructie	Voer een kringgesprek over ziek-zijn. • Wie is er wel eens ziek? • Hoe voel je je dan? Is dat leuk/prettig/vervelend? • Wat heb je dan gehad? • Zijn grote mensen ook wel eens ziek? • Is er iemand ziek die je kent? (opa, oma, mama, papa, buurvrouw) • Je kunt een beetje ziek zijn, maar ook heel erg ziek zijn. Wie kan daar een voorbeeld van noemen? • Wie is er wel eens in een ziekenhuis geweest? • Wat deed je daar? Wat zag je daar? etc. Laat eventuele ervaringen en vragen van de leerlingen aan de orde komen.
verwerking	Suggestie 1: Neem een (dokters)koffertje en verzamel hier spullen in die met dokter/ziekenhuis te maken hebben, zoals: een spuit, pleisters, stethoscoop, pyjama, hoestdrank, medicijn, beterschapskaart, thermometer, verkoudheidssnoepjes e.d. Beschrijf iets uit het koffertje door te vertellen waar het voor dient. Kunnen de kinderen het raden? Wanneer alle voorwerpen in de kring liggen, kun je er andere spelletjes mee doen. Bijvoorbeeld taal oefeningen: lettergrepen, hakken en plakken, rijmen, zinnen maken etc.

	Suggestie 2: Laat de kinderen een ziekenwagen, ziekenhuis, een beterschapskaart tekenen of schilderen. Suggestie 3: Laat de kinderen een toepasselijke kleurplaat kleuren.
afsluiting	De kinderen laten aan hun groep de uitgewerkte opdrachten zien en vertellen erbij over hun keuzes.
extra	Meer suggesties voor verwerking: • http://www.jufsanne.com/ziekzijn.htm • http://www.kleutergroep.nl/Ziekenhuis/ziekenhuis%20index.htm

Les 2: Wat is kanker?

Doel:

- Leerlingen worden bekend met de betekenis van het woord kanker.
- Leerlingen leren dat kanker een ernstige ziekte is en dat dit voor mensen, die dit in hun omgeving meemaken heel verdrietig/moeilijk is.
- Leerlingen helpen om te gaan met de confrontatie met kanker (eventueel in hun omgeving) door er met hen over te praten en hen middels verwerkingsmaterialen de gelegenheid te geven zich te uiten.

Benodigdheden:

- Animatiefilm '[Paultje en de Draak](#)'
- [Kleur- en puzzelboek](#) 'Paultje en de Draak'
- Kwartetspel 'Paultje en de Draak'
(Een DVD, boek en kwartetspel zijn te bestellen via de pagina 'te bestellen materiaal', het boek ook los via de [webwinkel](#))

Eventueel:

- Boek '[Janice vecht terug](#)'
(Schulz, M. Uitgave van de VOKK 2002, ISBN 90 75281 315)
- Boek '[Prinses Lucie en de chemoridders](#)'
(Schlichting, G. Uitgave van de VOKK, 2001, ISBN 90 7528 1285
(Deze boeken zijn te bestellen via de pagina 'te bestellen materiaal' of los via de [webwinkel](#))

inleiding	Toon de film 'Paultje en de Draak' . Deze gaat over een kind dat kanker krijgt en de behandeling die daar op volgt. De tekenfilm heeft geen gesproken tekst. Middels een kringgesprek kan daarna het onderwerp kanker worden geïntroduceerd. "Ik laat jullie een film zien. Het lijkt op een sprookje, maar eigenlijk is het geen sprookje..... soms is het waar."
instructie	Voer een kringgesprek over kanker. • Wie kan er vertellen wat er in de film gebeurt met Paultje? • Korte herhaling les 1. We hebben in de vorige les gesproken over ziek-zijn en welke ziektes er allemaal zijn. • Paultje in het verhaal is ook ziek. Wat zou hij kunnen hebben? • Wat stelt de draak voor? Wat doet hij? • Het is een ziekte die je meestal aan de buitenkant niet ziet, maar die van binnen zit. Probeer het woord kanker te ontlokken of benoem de ziekte zelf. • Hebben jullie wel eens van kanker gehoord? Wat gebeurt er met je als je zo ziek bent? Laat eventuele ervaringen en vragen van de leerlingen aan de orde komen. Hierbij komt de nadruk te liggen op het feit dat kanker een ernstige ziekte is en dus veel verdriet veroorzaakt bij de mensen, die het hebben en de mensen in hun omgeving.

	Laat de volgende onderdelen aan de orde komen: • Kanker is een ziekte die je meestal niet kunt zien aan de buitenkant. Er zitten dan verkeerde/slechte cellen in je lichaam. • Je moet voor de behandeling heel vaak naar het ziekenhuis. Daar krijg je medicijnen tegen de verkeerde cellen. • Kanker is een ernstige ziekte. Sommige mensen gaan zelfs dood aan kanker. • Volwassen mensen kunnen kanker krijgen. Vaak is de kanker al een tijdje aanwezig in hun lichaam. Zij kunnen wel veel doen om kanker te voorkomen door zo gezond mogelijk te leven. Dus niet roken, gezond eten en genoeg bewegen. Maar zelfs dan kunnen ze kanker krijgen. • Kanker bij kinderen ontstaat zomaar, daar kun je niets aan doen.
verwerking	Het kleur- en puzzelboek 'Paultje en de Draak' bevat verschillende spelletjes, puzzeltjes en kleurplaten. Speel het Kwartetspel 'Paultje en de Draak'.
extra	<u>Voorleesboek: Prinses Lucie en de chemoridders</u> Prinses Lucie is 4 jaar als ze een tumor in haar buik krijgt. Zij wordt geopereerd, maar er blijven slechte cellen in Lucies lichaam zitten. Een wijze oude vrouw heeft een geneesmiddel. Een vloeistof met kleine chemoridders die de slechte kankercellen kunnen verslaan. De prinses verliest haar haren en voelt zich soms slap en moe van het geneesmiddel, maar de kankercellen worden verslagen. Lucie wordt beter. <u>Voorleesboek: Janice vecht terug</u> Een verhaal over wat er gebeurt als een vriend of vriendin ernstig ziek wordt. In de herfst krijgt Janice, het vriendinnetje van Charlie Brown leukemie. Ze moet naar het ziekenhuis om behandeld te worden. Charlie Brown en zijn vriendjes gaan bij haar op bezoek. Na een paar maanden komt ze voor het eerst op school. Het acceptatieproces van de klas en van haar zusjes wordt heel goed beschreven. In de lente is ze helemaal beter en zijn haar haren weer aangegroeid.

Les 3: Schelden met kanker doet zeer.

Doel:

- Leerlingen worden zich bewust dat het verkeerd is om het woord kanker als (scheld)woord binnen en buiten school te gebruiken.
- Leerlingen beseffen dat schelden met kanker emotioneel belastend is voor het slachtoffer: 'Je doet de ander pijn'.
- Leerlingen worden zich bewust dat schelden in het leven gebeurt, dat scheldwoorden meestal ondoordacht gebruikt worden en de leerlingen krijgen handreikingen hoe hiermee om te gaan.

Benodigheden:

- verhaal over schelden; Bijvoorbeeld 'Meester Jaap pest'. Uit: 'Meester Jaap' van Jacques Vriens
- teken- en schildermaterialen

inleiding	Lees een verhaal voor waarin het onderwerp schelden wordt besproken. Bijvoorbeeld: 'Meester Jaap' van Jacques Vriens: 'Meester Jaap pest' (boek evt via bibliotheek)
instructie	Voer een kringgesprek over schelden. • Wie heeft wel eens te maken met schelden? • Op welke manier wordt dat gedaan? Wanneer wordt dat gedaan? • Met welke woorden wordt er dan gescholden? • Hoe voel je je dan? Is dat leuk/prettig/vervelend? • 'Schelden doet geen zeer' is niet helemaal waar. Soms kan het veel verdriet geven als er over iets naar je gescholden wordt. Te dik, kleur haar, een bril etc. • Wat doet het met je als je wordt uitgescholden? • Hoe kun je daar op reageren? Bijvoorbeeld: tegen een leerkracht zeggen, zeggen dat schelden niet stoer is, zeggen dat je niet van schelden houdt etc. Laat eventuele ervaringen en vragen van de leerlingen aan de orde komen. Het begrip 'respect' kan worden geïntroduceerd.

instructie	Maak de verbinding naar het schelden met het woord kanker: De laatste tijd horen we op het schoolplein en in de school dat kinderen hele lelijke dingen naar elkaar zeggen. Kinderen schelden en gebruiken dan vaak het woord kanker. Of ze zeggen het in het algemeen als stopwoord, omdat ze boos zijn of iets stom vinden. Wat zijn de regels op onze school als het om schelden en het gebruik van lelijke woorden gaat? Gelden deze regels alleen op school of ook daarbuiten? Korte herhaling les 2. Wie weet nog wat kanker is? • Hoe vinden jullie dat dit woord als scheldwoord of zomaar als uitroep wordt gebruikt? Hoe zouden kinderen of grote mensen dit vinden die iemand goed kennen die kanker heeft? • Waarom zouden kinderen dat doen? (Stoer, indruk maken, gebrek aan andere woorden, weten niet wat ze zeggen etc.) • We zijn allemaal wel eens boos, omdat iets niet lukt of omdat je iets heel stom vindt. Kun je een woord bedenken dat je dan wel kunt zeggen? • Wat zou je er tegen kunnen doen als dit gebeurt? (Bijvoorbeeld: tegen een leerkracht zeggen, vertellen dat kanker een ernstige ziekte is, zeggen dat schelden niet stoer is, zeggen dat je niet van schelden houdt, een ander woord gebruiken etc.) Laat eventuele ervaringen en vragen van de leerlingen aan de orde komen. Laat de volgende onderdelen aan de orde komen: • Kanker is een ernstige ziekte. • Veel mensen hebben met kanker te maken; er is misschien wel iemand doodgegaan aan kanker. Het is verdrietig voor hen om het woord kanker op die manier te horen. • Schelden met het woord kanker mag niet. Bespreek hoe kinderen kunnen omgaan met anderen die schelden. Bespreek de sancties die op school worden gehanteerd, wanneer kinderen hiermee de fout in gaan. • Bedenk samen alternatieven voor een uitroep van boosheid.
verwerking	Maak een poster met tekst en/of tekeningen, waarop aangegeven wordt dat jij als leerling of deze klas niet meedoet aan schelden en het verkeerd gebruiken van het woord kanker. Verdeel de klas in groepjes van ca. 5 leerlingen. Bespreek klassikaal of per groep welke tekst/leus het groepje op de poster wil hebben. Bijvoorbeeld: • 'Wij schelden niet met kanker' • 'STOP schelden met kanker' • 'Kankerwoorden, daar doen we niet aan mee' • etc. etc. Afhankelijk van de leeftijd/niveau van de leerlingen kan de leerkracht deze tekst op de computer printen (open letters) of de leerlingen de letters uit bladen laten knippen, stempelen of zelf opschrijven. Laat de kinderen de poster aanvullen met tekeningen, kleuren, knipsels etc. etc.

afsluiting klas	De kinderen laten aan hun groep de uitgewerkte opdrachten zien en vertellen erbij over hun keuzes.
afsluiting school breed	Maak een presentatie van gemaakte werkstukken op een tentoonstellingstafel. Op de site van de school of in uw schoolkrant/schoolinformatieblad kunt u laten zien wat u gemaakt heeft met de kinderen en het communiceren naar de ouders.